

УДК 343.97:343.12
DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-624-630

Олена ТЕЛЕНЬ[©]

аспірант

(Академія Державної пенітенціарної служби,
м. Чернігів, Україна)

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ДІЗНАВАЧА ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВопОРУШЕННЯМ

В умовах збільшення кількості кримінальних правопорушень, реформування кримінального процесуального законодавства та органів кримінальної юстиції, процесуальний статус дізнавача як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням не визначено та не досліджено. Запровадження інституту дізнання (спрощеного досудового розслідування) є одним із найбільш раціональних кроків на шляху до посилення ефективності функціонування органів досудового розслідування, адже спрощення окремих кримінальних процесуальних процедур, особливостей структурної організації та форм взаємодії не лише надає змогу суттєво пришвидшити досудове розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень, а й запобігти вчиненню кримінально-протиправних діянь.

Ключові слова: дізнання, дізнавач, кримінальне правопорушення, кримінальний проступок, кримінальне провадження, запобігання.

Постановка проблеми. Розбудова правової держави в Україні передбачає реальне забезпечення прав людини і громадянина. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України) [1].

Серйозної шкоди цій соціальній цінності завдає злочинність, боротьба з якою продовжує залишатися досить складною проблемою. Зокрема, кримінальний проступок є одним із видів кримінального правопорушення, діяння (дія чи бездіяльність), передбачене Кримінальним кодексом України, за вчинення якого призначається основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі [2].

З метою ефективного функціонування інституту дізнання, до кримінального процесуального законодавства України були внесені зміни та доповнення, що стосуються процедури кримінального провадження щодо кримінальних проступків. Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (2018 р.), в Україні з 1 липня 2020 р. запроваджено інститут кримінальних проступків [3]. У зв'язку з цим, в умовах сьогодення, відповідно до Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, досудове розслідування кримінальних правопорушень здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків – у формі дізнання [4].

Водночас кількість вчинених кримінальних проступків викликає серйозне занепокоєння. Так, згідно з офіційними статистичними даними, у 2020 р. з числа кримінальних правопорушень злочини склали 262339 (72,7 %), а кримінальні проступки – 98283 (27,3 %), у 2021 р. відповідно – 220736 (68,7 %) та 100707 (31,3 %), з яких серед останніх 67224 (28,6 %) потерпілих, повідомлено про підозру у 51954 кримінальних провадженнях, з обвинувальним актом до суду направлено – 49751 проваджень (48,2 %) [5-6].

З огляду на це, залишається актуальною проблема запобігання кримінальним правопорушенням дізнавачами. Наявність вказаної проблеми вимагає наукового узагальнення практики застосування чинного кримінального процесуального законодавства України про процесуальну профілактичну діяльність дізнавача, з'ясування можливостей підвищення її ефективності.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Теоретичним підґрунтям статті послугували праці вітчизняних учених, які займалися

© О. Телень, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1390-8179>

olena.teleln@gmail.com

проблемами профілактичної функції у кримінальному процесі, зокрема: Ю. Бауліна, В. Голіни, Б. Головіна, О. Джужі, В. Дрьоміна, А. Закалюка, А. Зелінського, О. Колба, О. Литвака, О. Литвинова, В. Маляренка, С. Мірошніченка, О. Омельченка, В. Тулякова, С. Чернявського, М. Цуцкірідзе та ін. Здобутки таких учених містять низку системних положень і висновків, які прямо або опосередковано стосуються кримінологічної системи запобігання кримінальним правопорушенням і створюють передумови для ефективного їх дослідження в умовах реформування кримінального процесуального законодавства та органів кримінальної юстиції. Проте їх дослідження об'єктивно обмежувались попередніми періодами розвитку кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики, а тому праксеологічні засади запобігання кримінальним правопорушенням дізнавачем залишаються неопрацьованими й процесуальний статус як суб'єкта запобігання відкритим.

Метою статті є визначення процесуального статусу дізнавача як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні є одним з пріоритетних завдань як держави загалом, так і органів правопорядку зокрема. Сучасна світова спільнота активізує процеси з посилення ролі прав і свобод людини та громадянина, що безпосередньо пов'язано з проблемою їх порушення і притягнення осіб, які вчиняють ці діяння, до відповідальності.

Якісне оновлення системи кримінальної юстиції, інституції якої здатні забезпечити охорону прав і свобод людини, боротьбу зі злочинністю, захист інтересів суспільства та держави, у тому числі передбаченими законом кримінологічними засобами діяльності, є на часі та актуальним. Варто зауважити, що під час реалізації КПК України, порівняно з КПК УРСР минулого сторіччя (діяв понад 50 років), докорінно змінено модель кримінального провадження, правовий статус його учасників, процесуальну форму досудового розслідування та судочинства загалом. У зв'язку з приведенням кримінального процесуального законодавства України у відповідність з міжнародними стандартами, особливої актуальності набуває ґрунтовне дослідження механізмів запобігання кримінальним правопорушенням.

Не вдаючись до наукових дискусій, підтримуючи думку В. Голіни, зазначимо, запобігання злочинності – це соціальна політика держави, спрямована на подолання криміногенно-небезпечних протиріччя у суспільних відносинах з метою їх позитивного вирішення і поступового витиснення (так зване *загальносоціальне запобігання*), а також спеціальна випереджальна практика протидії формуванню і реалізації на різних стадіях злочинних проявів (*спеціально-кримінологічне запобігання*) [7, с. 16–17]. У свою чергу, А. Закалюк зазначив, що запобіжний вплив на причини та умови злочинності та злочинних проявів здійснюють, як відомо, не лише заходи, що мають запобіжне цільове спрямування саме стосовно запобігання злочинності, а й ті, що мають інші цілі, але посередньо чинять вплив на детермінанти, пов'язані зі злочинністю кореляційним або іншим зв'язком [8, с. 327].

Органами, що уповноважені в межах своєї компетенції, передбаченої кримінальним процесуальним законодавством, здійснювати дізнання і досудове слідство у кримінальному провадженні є органи досудового розслідування (ч. 1 ст. 38 КПК України). КПК України передбачає дві форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство. Дізнання – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків (п. 4 ст. 3 КПК України). Досудове слідство – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів (п. 5 ст. 3 КПК України) [4].

Суб'єктами, уповноваженими здійснювати розслідування кримінальних проступків (дізнання), відповідно до ч. 3 ст. 38 КПК України, є: 1) підрозділи дізнання органів Національної поліції; органів безпеки; органів Бюро економічної безпеки України; органів Державного бюро розслідувань; Національного антикорупційного бюро України або 2) уповноважені особи інших підрозділів вищезазначених органів.

Підрозділи дізнання є структурними підрозділами апарату центральних та територіальних органів Національної поліції; органів безпеки; органів Бюро економічної безпеки України; органів Державного бюро розслідувань; Національного антикорупційного бюро України, які відповідно до кримінального процесуального законодавства здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків, віднесених до їх підслідності [4]. Начальник підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро

розслідувань є керівником органу дізнання. В разі відсутності підрозділу дізнання, повноваження керівника органу дізнання покладаються на керівника органу досудового розслідування (п. 7-1 ст. 3 КПК України) [4].

Варто зауважити, що в Україні діє низка інституцій, діяльність яких спрямована на охорону й захист прав і свобод людини та громадянина. Одним із таких інститутів є Національна поліція України як орган, уповноважений здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень. Досудове розслідування, відповідно до законодавства України, виявляється у двох формах – досудове слідство та дізнання [9]. Сьогодні підрозділи дізнання органів Національної поліції розслідують більше ніж 90 % кримінальних проступків [6], а у Законі України «Про Національну поліцію» чітко зазначено завдання щодо запобігання кримінальним правопорушенням такою державною інституцією, а саме: здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення та ін. [10].

На думку Д. Тичини, у будь-якій державі структурні елементи системи суб'єктів запобігання злочинам взаємопов'язані по вертикалі і горизонталі кримінальними процесуальними нормами та впливають один на одного. Одночасно кожен суб'єкт, у тому числі будь-який структурний підрозділ правоохоронних органів, має системну ознаку, тобто певний комплекс властивостей і якостей, які не можуть бути зведені лише до арифметичної суми складових [11, с. 156].

Статус дізнавача визначений у ст. 40-1 КПК України. Дізнавачем є службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, у випадках, установлених КПК України, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків (п. 4-1 ст. 3 КПК України). Дізнавач, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК України, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення дізнавача (ч. 4 ст. 40-1 КПК України). Таким чином, дізнавач наділений правом приймати рішення через власне внутрішнє переконання, ґрунтуючись на положеннях ст. 2 КПК України за винятком випадків, коли закон передбачає отримання згоди прокурора чи слідчого судді. Дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого (ч. 1 ст. 40-1 КПК України). Слід зауважити, що дізнавач користується повноваженнями слідчого лише в межах досудового розслідування кримінальних проступків. Якщо при здійсненні дізнання буде встановлено, що особа вчинила злочин, дізнавач за погодженням із прокурором надсилає матеріали кримінального провадження керівнику органу досудового розслідування з урахуванням підслідності (ч. 4 ст. 218 КПК України) [4; 12, с. 15]. У той же час, дізнавач наділений особливими (притаманними лише йому) повноваженнями, такими як:

1) починати дізнання за наявності підстав, передбачених КПК України (п. 1 ч. 2 ст. 40-1, ч. 1 ст. 214, ст. 298 КПК України);

2) проводити огляд місця події (п. 2 ч. 2 ст. 40-1, ч. 3 ст. 214 КПК України), обшук затриманої особи (п. 2 ч. 2 ст. 40-1, ч. 3 ст. 214, ч. 6 ст. 298-2 КПК України), опитувати осіб (п. 2 ч. 2 ст. 40-1, ч. 3 ст. 214 КПК України), вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання (п. 2 ч. 2 ст. 40-1, ч. 3 ст. 214, ст. 298-3 КПК України), а також проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, установлених КПК України (п. 2 ч. 2 ст. 40-1, ч. 3 ст. 214, ст. 300 КПК України);

3) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених КПК України, відповідним оперативним підрозділам (п. 3 ч. 2 ст. 40-1, ч. 1, 2 ст. 41 КПК України);

4) звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій (п. 4 ч. 2 ст. 40-1, ст. 300, ч. 3 ст. 214 КПК України);

5) повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку (п. 5 ч. 2 ст. 40-1, ст. 298-4 КПК України);

6) за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження (п. 6 ч. 2 ст. 40-1, ст. 301 КПК України);

7) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених ст. 284 КПК України (п. 7 ч. 2 ст. 40-1, ст. 284, 298-5 КПК України);

8) здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України (п. 8 ч. 2 ст. 40-1, ст. 214 КПК України) [4].

Тут варто запропонувати доповнити ст. 40-1 КПК України правом дільнавача проводити опитування з використанням аудіо-, відеофіксації такого опитування та долучення матеріального носія інформації до матеріалів провадження як джерела доказів.

Дільнавач зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі (ч. 3 ст. 40-1 КПК України, наказ Генеральної прокуратури України «Про затвердження Порядку організації діяльності прокурорів і слідчих органів прокуратури у кримінальному провадженні» від 28 березня 2019 р. № 51), а також він несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення дільнавання (ч. 1 ст. 40-1 КПК України) [13, с. 7].

Сутність дільнавання полягає в максимально швидкому задіянні інституту досудового розслідування, що передбачає залучення всіх організаційних і процесуальних ресурсів у межах, визначених законодавством України, для відновлення прав і свобод людини та громадянина. Усе це передусім має запобіжний характер, але дії, які безпосередньо вчиняє дільнавач у досудовому розслідуванні, безперечно, мають процесуальний характер. Таким чином, зазначене вище визначає зміст цього процесу з позиції кримінології.

У свою чергу, сутність дільнавання як форми організації досудового розслідування в стислі строки полягає в тому, щоб спеціально уповноважена посадова особа максимально швидко склала план досудового розслідування, розподілила завдання між усіма учасниками сторони обвинувачення для якомога швидшого, повного та всебічного дослідження наявних доказів, з метою презентації процесуальному керівнику результатів цієї діяльності й направлення до суду матеріалів кримінального провадження.

Запровадження інституту дільнавання (спрощеного досудового розслідування) є одним із найбільш раціональних кроків на шляху до посилення ефективності (зокрема збільшення коефіцієнта корисної дії одного працівника) функціонування органів досудового розслідування, адже спрощення окремих кримінальних процесуальних процедур, особливостей структурної організації та форм взаємодії не тільки дає змогу суттєво пришвидшити досудове розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень, а й запобігти вчиненню злочинів.

При досудовому розслідуванні кримінального провадження у формі дільнавання, дільнавач зобов'язаний швидко і повно розкрити кримінальне правопорушення, викрити винних та забезпечити правильне застосування Закону з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальний проступок, був притягнений до відповідальності в міру своєї вини і жоден невинний не був покараний (ст. 2 КПК України) [4], а також, як було зазначено вище, виявити причини і умови, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, та вжити заходів до їх усунення (ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»). Звідси – дільнавач наділений двома основними функціями: розслідування кримінальних проступків та профілактика кримінальних правопорушень.

Кримінально-процесуальна функція – це об'єктивна категорія, яка відображена у чинному процесуальному законодавстві та визначає процесуальне становище даного суб'єкта, а тому характер процесуальної функції, яку він здійснює, не залежить від його конкретної позиції у кримінальному провадженні. Їх кількість, призначення та характер визначається, перш за все завданнями, які стоять перед кримінальним процесом, одним із яких є завдання запобігання кримінальним правопорушенням.

Тому, уявляється, що сутність функції розслідування, яка виконується дільнавачем у кримінальних провадженнях, полягає у виявленні і дослідженні всіх обставин, перевірці версій за матеріалами дільнавання щодо суті та характеру вчиненого кримінального проступку, про його мотиви, а також встановленні осіб, які його вчинили. У свою чергу, профілактична функція дільнавання поряд з іншими завданнями кримінального судочинства є об'єктивно

обумовленою потребою суспільства, особливістю якої є не тільки виявлення та усунення причин і умов, які сприяли вчиненню кримінальних проступків, а й етичність процесуальної діяльності, виховна суть процесуальних рішень.

Вже з цього видно, що профілактична діяльність в кримінальному процесі – поняття ширше, ніж виховна спрямованість кримінального судочинства.

Органи дізнання можуть і повинні брати участь у запобіганні кримінальним правопорушенням, позаяк у сьогоденних умовах це необхідно робити: 1) у межах повноважень, передбачених існуючими функціями [14, с. 21]; 2) відповідно до вимог КПК України, який надає дізнавачу ще більше можливостей із запобігання кримінальним правопорушенням кримінально-процесуальними засобами. Фактично вся діяльність дізнавачів у кримінальному процесі спрямована на запобігання кримінальним правопорушенням.

У цьому аспекті, варто зауважити, що КПК України [4] закладає дійові процесуальні механізми реалізації норм кримінально-правового запобігання кримінальним правопорушенням, визначаючи, по-перше, суб'єктів цієї діяльності, по-друге, форми запобігання, по-третє, процесуальний порядок його здійснення в процесі кримінального судочинства. Водночас, у ст. 91 КПК України визначено предмет доказування у кримінальному провадженні, але у ній не йдеться про те, що підлягають доказуванню причини та умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення. Необхідно також визнати, що через відсутність у КПК України окремої норми про обов'язок сторони обвинувачення доказувати причини та умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, виникла проблема з реалізацією ч. 1 ст. 1 КК України, згідно з якою одним із його основних завдань є запобігання кримінальним правопорушенням. Коментуючи цю норму, М. Мельник та М. Хавронюк зазначають, що законодавець вказує на запобіжне завдання кримінального закону. Його норми мають застосовуватись так, щоб не лише карати винних осіб за вчинені злочини, а й запобігати вчиненню нових злочинів [15, с. 12].

Якщо КПК України 1960 р. в ст. 23, 23-1 прямо передбачав виявлення причин і умов, які сприяли вчиненню злочинів та правопорушень, то КПК України 2012 р. взагалі не передбачає такої функції в органів досудового розслідування. На жаль, вкотре думки вчених-процесуалістів залишилися за межами законодавчого процесу при прийнятті КПК України 2012 р., що не відповідає логіці соціального розвитку та науковим засадам реформування кримінального процесуального законодавства України.

Очевидно, що без виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, не можна вести мову про всебічність та повноту проведеного досудового розслідування. У деяких випадках ці обставини спроможні навіть розкрити механізм події кримінального правопорушення, охарактеризувати особу підозрюваного, свідчити про наявність або відсутність обставин, які обтяжують чи пом'якшують покарання, тобто мають пряме відношення до предмету доказування, визначеного у ст. 91 КПК України.

Ураховуючи зазначене, можна погодитись із висновком В. Юрчишина [16, с. 157] про необхідність віднесення причин й умов, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень, до обставин, які підлягають доказуванню, тобто доповнення ст. 91 КПК України, якою встановлено предмет доказування у кримінальному провадженні, новим п. 8. Таке доповнення цієї статті, без сумніву, сприятиме подальшій активізації запобіжної діяльності дізнавача й одночасно – зміцненню законності та правопорядку в державі.

Висновки. Таким чином, кардинальні зміни в житті суспільства, які пов'язані з військовою агресією РФ щодо України, супроводжуються зростанням злочинності, а тому утвердження режиму законності, який ґрунтується на визначальній ідеї верховенства права, пошук шляхів удосконалення напрямів запобігання кримінальним правопорушенням й профілактичної діяльності суб'єктів сторони обвинувачення та необхідність врахування цих обставин у правотворчій діяльності зумовлюють необхідність подальшого наукового дослідження запобігання кримінальним правопорушенням дізнавачем.

Під профілактичним завданням необхідно розуміти вказану в законі та ту, що впливає із конкретних обставин кримінального провадження, об'єктивно існуючу форму правового впливу, яка обумовлює діяльність дізнавача виявляти причини і умови, які сприяли вчиненню кримінального проступку, та приймати заходи щодо їх усунення. Водночас, процесуальна діяльність такого суб'єкта є засобом вирішення

профілактичного завдання, яке стоїть перед ним.

Таким чином, процесуальна діяльність дізнавача як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням – це система заходів, які вживає дізнавач з метою стримування зростання злочинності і по можливості зниження її реального рівня шляхом усунення та нейтралізації причин і умов, що їй сприяють, а також через недопущення та припинення окремих конкретних кримінальних проступків.

Кримінологічна діяльність дізнавача здійснюється на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях запобігання кримінальним правопорушенням. Загальносоціальне запобігання кримінальним правопорушенням, що здійснюється дізнавачем, полягає у його процесуальній діяльності, що спрямована на нейтралізацію, блокування, усунення тощо детермінант, які породжують і сприяють вчиненню суспільно небезпечних діянь, а також на підвищення рівня ефективності реалізації заходів державної кримінологічної політики. У свою чергу, спеціально-кримінологічна діяльність – це один із видів запобіжної діяльності, суб'єктом якої виступає дізнавач та яка передбачає сукупність заходів кримінологічної профілактики, відвернення й припинення суспільно небезпечних діянь, що спрямовані на блокування детермінант, які породжують і сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, а також на недопущення їх реалізації на різних стадіях кримінальної поведінки.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листоп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.
5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2021. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravorushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
6. Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції. 2021 рік : монограф. / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Г. Кулик, І. В. Наумова та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. Г. Вербенського. Вінниця: ТВОРИ, 2022. 340 с.
7. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посібник. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 120 с.
8. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ: Ін Юре, 2007. 424 с.
9. Романов М. Поняття, сутність і значення діяльності підрозділів дізнання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 2 (119). С. 102–106.
10. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
11. Тичина Д. М. Національна поліція України у системі суб'єктів запобігання злочинам. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 2(13). С. 154–163.
12. Бойко В. А. Деякі особливості дізнання як форми досудового розслідування. *Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування : матеріали круглого столу (м. Дніпро, 25 лют. 2021 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 13–15.
13. Гасанов Р. Н. Дізнання як форма досудового розслідування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 1-1. С. 3–8.
14. Долежан В. Роздуми над проектом нової редакції Закону України «Про прокуратуру». *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2008. № 3. С. 16–21.
15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ: Юрид. думка, 2013. 1215 с.
16. Юрчишин В. М. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці: монограф. Чернівці: Вид. дім «Родовід», 2013. 307 с.

Надійшла до редакції 09.12.2022

References

1. Konstytutsiya Ukrayiny vid 28 cherv. 1996 r. [The Constitution of Ukraine dated June 28 1996]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. [in Ukr.].
2. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny vid 5 kvit. 2001 r. [The Criminal Code of Ukraine dated April 5 2001]. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. [in Ukr.].
3. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo sproshchennya dosudovoho rozsliduvannya okremykh katehoriy kryminal'nykh pravoporushen' [On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the simplification of pretrial investigation of certain categories

- of criminal offenses] : Zakon Ukrainy vid 22 lystop. 2018 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>. [in Ukr.].
4. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy vid 13 kvit. 2012 r. [Criminal Procedure Code of Ukraine dated April 13 2012]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>. [in Ukr.].
5. Yedynnyy zvit pro kryminal'ni pravoporushennya po derzhavi za hruden' 2021 [Unified report on criminal offenses by state for December 2021]. *Ofis Heneral'noho prokurora*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].
6. Kryminal'na sytuatsiya v Ukraini: osnovni tendentsiyi. 2021 rik: monohraf. / avt. kol.: M. H. Verbens'kyi, O. H. Kulyk, I. V. Naumova ta in.; za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof. M. H. Verbens'koho. Vinnytsya: TVORY, 2022. 340 p. [in Ukr.].
7. Holina, V. V. (2011) Zapobihannya zlochynnosti (teoriya i praktyka) [Crime prevention (theory and practice)] : navch. posibnyk. Kharkiv : Nats. yuryd. akad. Ukrainy, 120 p. [in Ukr.].
8. Zakalyuk, A. P. (2007) Kurs suchasnoyi ukraïns'koyi kryminolohiyi: teoriya i praktyka [Course of modern Ukrainian criminology: theory and practice] : u 3 kn. Kn. 1: Teoretychni zasady ta istoriya ukraïns'koyi kryminolohichnoyi nauky. Kyiv: In Yure, 424 p. [in Ukr.].
9. Romanov, M. (2021) Ponyattya, sutnist' i znachennya diyal'nosti pidrozdiliv diznannya [The concept, essence and significance of the activity of investigation units]. *Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav*. № 2 (119), pp. 102–106. [in Ukr.].
10. Pro Natsional'nu politsiyu [On the National Police] : Zakon Ukrainy vid 2 lyp. 2015 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. [in Ukr.].
11. Tychyna, D. M. (2016) Natsional'na politsiya Ukrainy u systemi sub'yektiv zapobihannya zlochynam [The National Police of Ukraine in the system of crime prevention actors]. *Visnyk Kryminolohichnoyi asotsiatsiyi Ukrainy*. № 2(13), pp. 154–163. [in Ukr.].
12. Boyko, V. A. (2021) Deyaki osoblyvosti diznannya yak formy dosudovoho rozsliduvannya [Some features of inquiry as a form of pre-trial investigation]. Aktual'ni problemy diyal'nosti orhaniv dosudovoho rozsliduvannya : materialy kruhloho stolu (m. Dnipro, 25 lyut. 2021 r.). Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, p. 13–15. [in Ukr.].
13. Hasanov, R. N. (2016) Diznannya yak forma dosudovoho rozsliduvannya [Inquiry as a form of pre-trial investigation]. *Naukovyy visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vyp. 1-1, pp. 3–8. [in Ukr.].
14. Dolezhan, V. (2008) Rozdumy nad proektom novoyi redaktsiyi Zakonu Ukrainy «Pro prokuraturu» [Reflections on the draft of the new edition of the Law of Ukraine "On the Prosecutor's Office"]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrainy*. № 3, pp. 16–21. [in Ukr.].
15. Naukovo-praktychnyy komentar Kryminal'noho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine] / za red. M. I. Mel'nyka, M. I. Khavronyuka. Kyiv: Yuryd. dumka, 2013. 1215 p. [in Ukr.].
16. Yurchyshyn, V. M. (2013) Mistse i rol' prokurora u dosudovomu rozsliduvanni ta yikh vidobrazhennya v teorii, zakonodavstvi i praktytsi [The place and role of the prosecutor in the pre-trial investigation and their reflection in theory, legislation and practice] : monohraf. Chernivtsi: Vyd. dim «Rodovid», 307 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Olena Telen'. Procedural status of the inquirer as an actor of prevention of criminal offenses. The article emphasizes that in the conditions of the increase in the number of criminal offenses, the reformation of criminal procedural legislation and criminal justice bodies, the procedural status of the inquirer as a subject of the prevention of criminal offenses is not defined and not investigated.

It is emphasized that the introduction of the institution of inquiry (simplified pre-trial investigation) is one of the most rational steps on the way to strengthening the effectiveness of the functioning of pre-trial investigation bodies, because the simplification of certain criminal procedural procedures, features of the structural organization and forms of interaction not only makes it possible to significantly speed up the pre-trial investigation of this category of criminal offenses, but also to prevent the commission of criminal and illegal acts. The essence of the inquiry consists in the fastest involvement of the institution of pre-trial investigation, which involves the involvement of all organizational and procedural resources within the limits defined by the legislation of Ukraine, to restore the rights and freedoms of a person and a citizen. All of this is also primarily of a preventive nature, but the actions that the inquirer directly performs in the pre-trial investigation are undoubtedly of a procedural nature.

It is proved that the procedural activity of the inquirer as a subject of the prevention of criminal offenses is a system of measures taken by the inquirer with the aim of curbing the growth of crime and, if possible, reducing its real level by eliminating and neutralizing the causes and conditions that contribute to it, as well as by preventing and termination of certain specific criminal offenses. The criminological activity of the inquirer is carried out at the general social and special criminological levels of the prevention of criminal offenses.

Keywords: *inquiry, inquirer, criminal offense, criminal misdemeanor, criminal proceedings, prevention.*